

UN DUEL D'ALT NIVELL.

COROMINES I RIQUER / GUILLEM DE CERVERA I CERVERI DE GIRONA

Isidor Cònsul

Aquest és un problema que belluga la cua de temps enrere, que s'ha mirat d'esbandir sempre amb una certa discreció i que pertany, gairebé, en exclusiva, al món de l'alta erudició acadèmica. Darrerament, però, s'ha convertit en un debat a cor obert i passa per un dels moments de més tibada intensitat de la seva història. Es un tema que enfronta dos autèntics pesos pesants de la cultura catalana contemporània, Joan Coromines i Martí de Riquer, i el nus de la polèmica gira a l'entorn d'una -o de dues- de les personalitats poètiques de més interès de la nostra literatura medieval: Cerverí de Girona i/o Guillem de Cervera. D'un grapat d'anys enrere, Martí de Riquer ha argumentat i diria que ha demostrat amb convicció que Guillem de Cervera i Cerverí de Girona són la mateixa persona. Resumida fins a l'esquema, la hipòtesi de Martí de Riquer suposa que el trobador nasqué, a Cervera de la Segarra -Guillem de Cervera- i quan, anys més tard, s'establí a la diòcesi de Girona modificà el nom, bo i adaptant el gentilici Cerverí a la nova situació geogràfica. Des d'aquesta perspectiva la lectura correcta de Cerverí de Girona, és *el natural de Cervera que resideix a la diòcesi de Girona*.

En sentit contrari, Joan Coromines sosté, que es tracta de dues personalitats diferents i que la hipòtesi de Riquer és només una "fantàstica identificació". No costa gaire, d'altra banda, veure que hi ha un autèntic combat de boxa en el substrat del problema i que, més enllà dels interessos estrictament erudits, s'hi debat també, l'aigua d'una història passada. Només cal adonar-se del to de guerra que empra Coromines quan parla de Riquer i de les atzagaiades que li adreça a la "Introducció" a Cerverí de Girona, *Lírica I*. Tot just començar, en la primera nota de peu de pàgina, es refereix a Nicolau D'Olwer que fou, diu, *qui primer em cridà l'atenció sobre la fantàstica identificació amb Guillem de Cervera, postulada per Martí de Riquer: amb astorada incredulitat m'escrivia des de Mèxic (1956 o poc després), demanant que li fes enviar un extret de l'article (car ell havia trencat relacions amb el trànsfuga exdeixeble) ...* Si no n'hi ha prou amb el to i l'adjectiu d'aquesta nota, Joan Coromines aprofita encara per desqualificar durament, com una esmena a la totalitat, un antic treball d'edició, "Obras Completas del trobador Cerverí de Girona", publicat per Martí de Riquer el 1947. Comentant-lo, es despenja amb observacions d'aquesta mena: "una ordenació enterament diferent i de bon tros arbitrària que tendia vagament a una agrupació per gèneres (...) amb els seus deficients

coneixements de provençalista (...). I acaba implacable: "L'ordenació de Riquer, en un mot, manca de tot valor objectiu, de fonaments tangibles, literaris o erudits". Més enllà de la raó, que la té, diria que l'actitud de Joan Coromines és d'una duresa desacostumada en aquests verals. I més, potser, si es té en compte que el treball apallissat és de quaranta anys enrera, quan Martí de Riquer passava escassament dels trenta. D'altra banda no és cap secret que, en el món dels savis i erudits, la primera trentena és sovint una edat de beceroles i aprenentatge. Sigui com sigui, l'eminent filòleg aprofita l'avinentsa per colpejar en dos flancs a la vegada -el biogràfic i el de l'ordenació crítica-, però només argumenta amb consistència el segon. Ho fa, però, amb un treball magnífic, d'aquests que n'hi ha per treure's el barret i amb un estil impecable en termes erudits. L'edició crítica dels poemes signats per Cerverí de Girona té la solidesa d'una feina definitiva i és un model de rigor per imitar ara que floreixen i brotonen arreu les edicions crítiques dels nostres clàssics i moderns. Cal afegir, encara, que és el mateix Martí de Riquer qui accepta, cordialment, que l'edició del professor Coromines supera la seva de 1947: "Fa nombroses esmenes al meu text i a la meva interpretació, sovint amb tota la raó, però també oculca alguns encerts meus, que aprofita, i em fa retrets injustificats. Però això tant se val, car entre tots hem anat aclarint i comprenent la difícil producció de tan notable trobador. I ara ve la bona. Després dels tres volums adreçats a Cerverí de Girona ("Narrativa, Lírica I, Lírica II), Joan Coromines t, ja a punt -en premsa- el volum amb l'ordenació crítica de l'obra signada per Guillem de Cervera.

GUILLELMO DE CERVARIA ID EST CERVERINO

El problema és que si Martí de Riquer té raó (la qual cosa sembla del tot probable) i Guillem de Cervera i Cerverí de Girona són una mateixa persona, s'està perdent una oportunitat única perquè aquesta edició crítica sigui, en tots els sentits, una edició definitiva. I els indicadors assenyalen que l'argumentació de Riquer és correcta mentre no es demostrï el contrari. Si algú està interessat pel problema que no es perdi el fil del debat en un article de síntesi, "Guillem de Cervera és Cerverí de Girona", que Riquer ha publicat darrerament a "Revista de Catalunya" (no. 28. Març de 1989). No cal ser cap especialista per adonar-se que l'argumentació té una sòlida coherència i, amb la darrera documentació, sembla haver guanyat la consistència d'una tesi pràcticament irrefutable. Destriaria, sobretot, l'aportació de tres documents, entre 1276 i 1285, que es refereixen a un pagament de tres-cents sous, que s'ha de fer al trobador sobre rendes de Caldes i Llagostera. En el primer document, 1276, el deute és amb "G. de Cervaria, ioculatori" (Guillem de Cervera, joglar), al segon, 1278, és amb Cerverinus de Gerunda, i en el

tercer, 1285, s'ordena a Ismael de la Portella que pagui a "Guillelmo de Cervaria id est Cerverino" la mateixa quantitat de diners perquè es compri una cavalleria. "Guillelmo de Cervaria id est Cerverino". Textualment: Guillem de Cervera és Cerverí.

Martí de Riquer conclou el seu article amb un repte a Joan Corominas perquè, amb motiu de la propera edició dels "Proverbis" de Guillem de Cervera, desmunti la seva tesi i demostrí que Guillem de Cervera i Cerverí de Girona són dos trobadors diferents. Ras i curt, el debat continua i som a l'aguait d'un nou episodi d'aquesta història d'alta intriga erudita. De tota manera sura arreu un regust malaguanyat. Es una llàstima, senzillament, que en un país petit com aquest, dos bulldozers de la cultura, dues intel·ligències esmoladíssimes i dues personalitats d'una vàlua indiscutible no puguin col·laborar plegats en comptes de fer-se mútuament la guitza.

Isidor Cònsul

Cerverí de Girona, *Narrativa*. A cura de Joan Corominas. Curial. Barcelona, 1985 / Cerverí de Girona. *Lírica I*. A cura de Joan Corominas. Curial. Barcelona, 1988. / Cerverí de Girona. *Lírica II*. A cura de Joan Corominas. Curial. Barcelona, 1988.